

MAHALLIY BUDJETLARDA ZAXIRA VA TASHABBUSLI BUDJET JAMG'ARMALARI VA QO'SHIMCHA MANBALARNING SHAKLLANISHINING NAZORATI

Kuchkinov O'ktam Quldashevich

O'zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada mahalliy davlat hokimiyati organlari byudjetlari doirasidagi moliyaviy resurslarni boshqarish va tartibga solishning muhim mexanizmlari, asosiy e'tibor zaxiralar, byudjet mablag'lari va qo'shimcha resurslarga qaratiladi. Unda mahalliy hokimiyat organlarining o'z byudjetlarini muvozanatlashi, resurslarni samarali taqsimlashi va o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga javob berishini ta'minlashda samarali ishlab chiqarish nazorati amaliyotining muhimligi ta'kidlangan. Bu byudjetni boshqarishni optimallashtirish va jamiyatlarda barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun ishlab chiqarishni nazorat qilish bo'yicha ilg'or tajribalarni qo'llab-quvvatlab, mahalliy darajada sog'lom moliyaviy boshqaruv zarurligini ta'kidlaydi.

Аннотация. В данной статье исследуются важнейшие механизмы управления и регулирования финансовых ресурсов в бюджетах местных органов власти, уделяя особое внимание резервам, бюджетным фондам и дополнительным ресурсам. В нем подчеркивается важность эффективных практик производственного контроля для обеспечения того, чтобы местные власти могли сбалансировать свои бюджеты, эффективно распределять ресурсы и реагировать на меняющиеся экономические условия. Он подчеркивает необходимость разумного финансового управления на местном уровне, пропагандируя передовой опыт контроля производства для оптимизации управления бюджетом и поддержки устойчивого развития внутри сообществ.

Annotation. This article explores the critical mechanisms involved in managing and regulating financial resources within local government budgets, focusing on reserves, budget funds, and additional resources. It highlights the importance of effective production control practices in ensuring that local authorities can balance their budgets, allocate resources efficiently, and respond to changing economic conditions. It emphasizes the necessity of sound financial governance at the local level, advocating for best practices in production control to optimize budget management and support sustainable development within communities.

Kalit so'zlar: zaxiralar, tizimli nazorat, byudjet mablag'lari, moliyaviy yengish, mahalliy byudjet imkoniyatlari, ajratmalar, hisobdorlik.

Ключевые слова: резервы, систематический контроль, бюджетные средства, финансовые преодоления, возможности местных бюджетов, ассигнования, подотчетность.

Key words: reserves, systematic oversight, budget funds, financial overcomes, local budget capacities, allocations, accountability.

Mahalliy hukumatlar moliyasini boshqarish jamiyatning barqaror rivojlanishini rag'batlantirish va davlat xizmatlarini samarali taqdim etishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Bu doirada “zaxira va byudjet mablag‘larini ishlab chiqarish nazorati” hal qiluvchi o‘rin tutadi. Bu kontseptsiya mahalliy budjetlarning kutilayotgan va kutilmagan ehtiyojlarga javob bera olishi hamda kengroq moliyaviy va iqtisodiy maqsadlarga mos kelishini ta'minlash uchun moliyaviy resurslarni tizimli nazorat qilish va boshqarishni nazarda tutadi. Moliyaviy zaxiralar mahalliy hokimiyatlar uchun himoya yostiq vazifasini bajaradi. Ular iqtisodiy tebranishlar, tabiiy ofatlar yoki kutilmagan xarajatlar bilan bog'liq xavflarni yumshatish uchun zarurdir. Zaxiralar bo'yicha siyosatni ishlab chiqish samarali ishlab chiqarishni nazorat qilishning birinchi bosqichidir. Odatda, mahalliy hukumatlar favqulodda vaziyatlar, operatsion va kapital zaxiralarini saqlaydi, ularning har biri alohida maqsadlarga xizmat qiladi. Favqulodda zaxiralar byudjetni zudlik bilan qayta taqsimlashni talab qilmasdan inqirozlarga tezda javob berishga imkon beradi; operatsion zahiralarni pul oqimini boshqarishga yordam beradi, moliyaviy yil davomida majburiyatlarning bajarilishini ta'minlaydi; kapital zaxiralari esa infratuzilma va davlat xizmatlariga uzoq muddatli investitsiyalar uchun mo‘ljallangan. Ushbu zahiralarni samarali boshqarish uchun mahalliy hukumatlar maqsadli darajalar, foydalanish mezonlari va to'ldirish strategiyalarini belgilab beruvchi kompleks zaxira siyosatini ishlab chiqishi kerak. Ushbu zaxiralarni muntazam ravishda kuzatib borish bir xil darajada muhimdir, chunki u moliyaviy menejerlarga o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga moslashishga va zaxiralar darajasi umumiy fiskal sog'likka mos kelishini baholashga imkon beradi. Samarali ishlab chiqarish nazorati byudjet mablag'larini to'g'ri taqsimlashni ham o'z ichiga oladi. Byudjetlashtirish jarayoni turli bo'limlar va dasturlarning ehtiyojlarini baholash orqali xarajatlarning ustuvorligini o'z ichiga oladi. Mahalliy hukumatlar cheklangan resurslarni jamoat ehtiyojlari, jumladan, jamoat xavfsizligi, ta'lim, infratuzilmani saqlash va ijtimoiy xizmatlarga nisbatan muvozanatlash muammosiga duch kelishmoqda. Bu loyiha va xarajatlar ustuvorligini belgilashda manfaatdor tomonlar, jumladan, fuqarolar ishtirok etadigan shaffof va ishtirokchi byudjet jarayonini taqozo etadi. Ajratish jarayoni avvalgi investitsiyalarning ta'sirini baholash va mablag'lar eng katta foyda keltiradigan tashabbuslarga yo'naltirilishini ta'minlash uchun samaradorlik ko'rsatkichlari va tarixiy ma'lumotlarga tayangan holda ma'lumotlarga asoslangan bo'lishi kerak. Byudjetdan ajratilgan mablag'larning muntazam ko'rib chiqilishi va

auditi hisobdorlikni kafolatlaydi va jamoatchilik ishonchini oshiradi. Mahalliy byudjet imkoniyatlarini oshirish uchun qo'shimcha resurslarni aniqlash va ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Mahalliy hukumatlar ko'pincha mulk solig'i va savdo soliqlari kabi an'anaviy manbalar orqali etarli daromad olishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shu nuqtai nazardan, moliyalashtirishning muqobil yo'llarini o'rganish muhim ahamiyatga ega. Bu davlat va federal grantlarni izlash, xususi sektor sub'ektlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish va jamoat hissalarini yoki mablag' yig'ishni rag'batlantiradigan tashabbuslarni ilgari surishni o'z ichiga olishi mumkin.

Bundan tashqari, davlat-xususiy sheriklik va ijtimoiy ta'sir obligatsiyalari kabi innovatsion moliyaviy vositalar standart byudjet mablag'lari bilan to'liq qoplanmasligi mumkin bo'lgan aniq loyihalar uchun qo'shimcha moliyalashtirishni ta'minlashi mumkin. Bunday resurslardan foydalangan holda, mahalliy hokimiyatlar mavjud byudjet mablag'lariga ortiqcha og'irlik qilmasdan muhim o'zgarishlarni amalga oshirishlari mumkin. Doimiy monitoring va baholash zaxiralar va byudjet mablag'larini samarali ishlab chiqarish nazorati uchun ajralmas hisoblanadi. Mahalliy hukumatlar mablag'lardan qanday foydalanishni kuzatib boruvchi va ularning natijalarini baholovchi samaradorlikni o'lchash tizimlarini joriy etishlari kerak. Bu zarurat tug'ilganda o'z vaqtida tuzatish choralari ko'rish imkonini beradi va javobgarlik va doimiy takomillashtirish madaniyatini shakllantiradi. Davlat moliyasini boshqarish sohasida zaxiralar va byudjet mablag'larini samarali nazorat qilish mahalliy boshqaruv barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Mahalliy byudjetlar munitsipalitetlarning moliyaviy tayanchi bo'lib xizmat qiladi va ularga muhim xizmatlar va infratuzilma loyihalarini amalga oshirish imkonini beradi. Ushbu maqola zahiralar va byudjet mablag'larini ishlab chiqarish nazorati kontsepsiyasini o'rganishga, xususan mahalliy byudjetlarga e'tibor qaratishga va ular iqtisodiy o'sish va rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun qo'shimcha resurslardan qanday foydalanishga qaratilgan. Mahalliy byudjetlar - bu munitsipalitetlarning ma'lum bir davrda, odatda bir yil davomida kutilayotgan daromadlari va xarajatlarini tavsiflovchi moliyaviy rejalar. Ular davlat mablag'larini boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va mahalliy hokimiyatlarning ustuvor yo'nalishlari va rivojlanish maqsadlarini aks ettiradi. Samarali byudjetlashtirish mavjud moliyaviy resurslarni, jumladan, zaxiralar va qo'shimcha moliyalashtirish yo'llarini to'liq tushunishni talab qiladi. Zaxiralar - kutilmagan vaziyatlar yoki favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish uchun ajratilgan mablag'lar. Ular mahalliy hukumatlar uchun moliyaviy yostiq bo'lib xizmat qiladi va kutilmagan xarajatlar yoki daromadlar tanqisligini bartaraf etish uchun etarli resurslar mavjudligini ta'minlaydi. Zaxiralarni samarali ishlab chiqarish nazorati byudjet siyosati va qonunchilik talablariga muvofiqlashtirish uchun zaxira darajasini kuzatish, baholash va sozlashni o'z ichiga oladi.

Mahalliy hukumatlar odatda har xil turdagi zaxiralarni saqlaydi, jumladan:

1. *Umumiy fond zahiralar*: Bu kundalik operatsiyalar va xizmatlarni qo'llab-quvvatlash uchun foydalaniladigan cheklanmagan mablag'lardir.

2. *Kapital zahiralar*: Infratuzilma va jamoat ob'ektlariga uzoq muddatli investitsiyalar uchun mo'ljallangan ushbu zaxiralar mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

3. *Favqulodda zaxiralar*: Tabiiy ofatlar yoki iqtisodiy tanazzul kabi kutilmagan hodisalar uchun ajrating, favqulodda zaxiralar tezkor javob berish va tiklash harakatlariga imkon beradi.

Zaxiralar ustidan samarali nazoratni ta'minlash uchun mahalliy hukumatlar zaxiralar darajasi va ulardan foydalanishni kuzatuvchi kompleks monitoring tizimini joriy etishlari kerak. Bu o'rnatilgan siyosatlarga muvofiqligini ta'minlash uchun moliyaviy amaliyotlarni muntazam tekshirish va ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Byudjet mablag'lari deganda mahalliy byudjet doirasida aniq maqsadlar uchun ajratilgan moliyaviy resurslar tushuniladi. Ushbu mablag'larni samarali ishlab chiqarish nazorati ularning ta'sirini maksimal darajada oshirish va javobgarlikni ta'minlash uchun juda muhimdir. Kuchli byudjet nazorati jarayonlarini amalga oshirish xarajatlarni tasdiqlangan byudjetga nisbatan doimiy monitoringini o'z ichiga oladi. Bu tafovutlarni aniqlashga va xarajatlarning belgilangan chegaralar doirasida qolishini ta'minlash uchun tuzatish choralari ko'rishga yordam beradi. Mahalliy hokimiyat organlari byudjet mablag'larining samaradorligi va samaradorligini baholash uchun samaradorlikni o'lchash tizimini qabul qilishlari kerak. Moliyaviy resurslarni samaradorlik natijalari bilan bog'lash orqali munitsipalitetlar kerakli natijalarga erishish uchun mablag'lardan optimal foydalanishni ta'minlashi mumkin. Manfaatdor tomonlarni byudjetlashtirish jarayoniga jalb qilish shaffoflik va javobgarlikni oshiradi. Mahalliy hukumatlar xarajatlar ustuvorligini aniqlash va byudjetdan ajratmalarni jamiyat ehtiyojlariga moslashtirish uchun fuqarolar, korxonalar va jamoat tashkilotlaridan fikr-mulohazalarini so'rashi mumkin. Byudjetlarni qat'iylashtirish va xizmatlarga talab ortib borayotgan bir davrda mahalliy hukumatlar o'zlarining moliyaviy imkoniyatlarini to'ldirish uchun qo'shimcha resurslarni o'rganishlari kerak. Ushbu manbalar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

1. *Grantlar va subsidiyalar*: Mahalliy hukumatlar federal va shtat hukumatlaridan, shuningdek, xususiy fondlardan muayyan loyihalar yoki tashabbuslarni moliyalashtirish uchun grantlar olishlari mumkin. Ushbu mablag'lar ko'pincha shartlar bilan birga keladi, lekin mahalliy byudjetlarni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

2. *Davlat-xususiy sheriklik*: Xususiy sektor bilan hamkorlik davlat loyihalarini moliyalashtirishning innovatsion yechimlariga olib kelishi mumkin. PPP mahalliy

hukumatlarga infratuzilmani rivojlantirish uchun xususiy investitsiyalarni jalb qilish va shu bilan birga risklar va foyda olish imkonini beradi.

3. *Daromad yaratish tashabbuslari*: Mahalliy hukumatlar xizmatlar uchun to'lovlarni oshirish, mahalliy soliqlarni joriy etish yoki turizm imkoniyatlarini o'rganish kabi muqobil daromad manbalarini o'rganishi mumkin. Daromad oqimlarini diversifikatsiya qilish orqali munitsipalitetlar an'anaviy moliyalashtirish manbalariga bo'lgan ishonchni kamaytirishi va byudjet barqarorligini oshirishi mumkin.

4. *Qarzni moliyalashtirish*: Ehtiyot bo'lish kerak bo'lsa-da, obligatsiyalar chiqarish yoki kreditlarni ta'minlash muhim loyihalarni darhol moliyalashtirishni ta'minlaydi. Qarzni strategik boshqarish mahalliy hukumatlarning moliyaviy sog'lig'iga zarar etkazmasdan o'sish imkoniyatlariga sarmoya kiritishini ta'minlashi mumkin.

Iqtisodiyotdagi tebranishlar daromadlarning shakllanishiga ta'sir qilishi mumkin, bu esa barqaror zaxiralarni saqlash va byudjet mablag'larini taqsimlashni qiyinlashtiradi. Mahalliy hukumatlar ko'pincha byudjet qarorlariga ta'sir ko'rsatadigan siyosiy bosimlarga duch kelishadi. Moliyaviy javobgarlikni jamiyat kutganlari bilan muvozanatlash qiyin vazifa bo'lishi mumkin. Ko'pgina mahalliy hukumatlar, ayniqsa qishloq joylarida, ilg'or byudjetlashtirish va ishlab chiqarishni nazorat qilish amaliyotini joriy qilish uchun salohiyat yoki tajribaga ega bo'lmasligi mumkin. Ta'lim va salohiyatni oshirishga sarmoya kiritish juda muhimdir. Zaxira va byudjet mablag'larini ishlab chiqarish nazorati qo'shimcha resurslarni aniqlash bilan birga mahalliy davlat hokimiyati organlarining o'z zimmalariga yuklatilgan vazifalarni samarali bajarishlari uchun muhim ahamiyatga ega. Strategik byudjetlashtirish amaliyotini qo'llash orqali mahalliy hokimiyat organlari davlat mablag'laridan samarali va shaffof foydalanishni ta'minlashi mumkin. Bundan tashqari, iqtisodiy landshaftlar rivojlanib borar ekan, mahalliy hukumatlar moliyaviy barqarorlik va o'sishni kuchaytirish uchun innovatsion yechimlarni izlab, tezkor bo'lib qolishi kerak. Zaxiralar va byudjet mablag'larini sinchkovlik bilan boshqarish orqali munitsipalitetlar o'z jamoalari uchun farovon kelajakni ta'minlashi mumkin. Mahalliy boshqaruvning murakkab va dinamik landshaftida moliyaviy resurslarning mavjudligi, ularni boshqarish va taqsimlash samarali xizmatlar ko'rsatish va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Zaxira va byudjet mablag'larining ishlab chiqarish nazorati qo'shimcha resurslarni aniqlash va ulardan foydalanish bilan bir qatorda mustahkam mahalliy byudjetlarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bular nafaqat munitsipalitetlarning ustuvorliklarini aks ettiribgina qolmay, balki ularning jamiyat ehtiyojlari va iqtisodiy muammolariga javob berish qobiliyatining asosidir. Zaxiralarni samarali ishlab chiqarish nazorati mahalliy hokimiyatlar uchun juda muhimdir. Qo'riqxonalar xavfsizlik tarmog'i bo'lib, munitsipalitetlarga iqtisodiy tanazzul yoki tabiiy ofatlar kabi kutilmagan hodisalarni hal qilishda

moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Tegishli zaxira darajalarini yaratish va saqlash orqali mahalliy hukumatlar daromadlar o'zgarishi ta'sirini yumshata oladi. Bu, o'z navbatida, barqarorlikni ta'minlaydi va manfaatdor tomonlar, jumladan, rezidentlar, biznes va investorlar o'rtasida ishonchni uyg'otadi. Zaxiralarni samarali boshqarish orqali fiskal ehtiyotkorlikni namoyish etish qobiliyati mahalliy hukumatning ishonchliligi va ishonchliligi bilan bevosita bog'liqdir. Shunday qilib, munitsipalitetlar zaxiralarni muntazam ravishda kuzatib borish va zarurat tug'ilganda, ularning boshqaruv siyosati va moliyaviy qoidalarga muvofiqligini ta'minlash uchun xabardor tuzatishlar kiritish uchun keng qamrovli monitoring tizimlaridan foydalanishi kerak. Byudjet mablag'lari mahalliy byudjetlarning muhim tarkibiy qismini tashkil etadi, chunki ular mavjud daromadlar turli dasturlar va xizmatlarga qanday sarflanishini belgilaydi. Ushbu mablag'larni samarali boshqarish cheklangan resurslar ta'sirini optimallashtirishning kalitidir. Kuchli byudjet nazorati jarayonlarini amalga oshirish mahalliy hokimiyatlarga rejalashtirilgan byudjetga nisbatan xarajatlarni diqqat bilan kuzatib borish imkonini beradi. Doimiy tafovutlar tahlili erta ogohlantirish mexanizmi bo'lib xizmat qiladi, bu munitsipalitetlarga byudjetdan chetlanishlarni aniqlash va o'z vaqtida tuzatish choralarini ko'rish imkonini beradi. Bunday proaktiv boshqaruv nafaqat ortiqcha sarf-xarajatlarning oldini oladi, balki resurslarni jamiyatdagi eng ustuvor ehtiyojlarga yo'naltirilishini ham ta'minlaydi.

Bundan tashqari, samaradorlikni baholashning byudjet amaliyotiga integratsiyalashuvi hisobdorlik va shaffoflikni oshiradi. Byudjet mablag'larini o'lchash mumkin bo'lgan natijalar bilan bog'lash orqali mahalliy hukumatlar moliyaviy resurslarning istalgan natijalarga erishayotganligini baholashlari mumkin. Ushbu uyg'unlik mas'uliyat madaniyatini rivojlantiradi, bunda sarf-xarajat qarorlari ularning samaradorligiga qarab tekshiriladi. Manfaatdor tomonlarni byudjetlashtirish jarayoniga jalb qilish ushbu dinamikani yanada kuchaytirishi mumkin. Fuqarolar, mahalliy korxonalar va jamoat tashkilotlarini jalb qilish byudjetdagi o'zaro kelishuvlar va ustuvorliklar haqida umumiy tushunchani shakllantirishga yordam beradi va natijada ko'proq ma'lumotga ega va qabul qilingan byudjet qarorlariga olib keladi. Mavjud zahiralalar va byudjet mablag'larini oqilona boshqarishdan tashqari, mahalliy hokimiyat organlari o'z majburiyatlarini bajarish uchun qo'shimcha resurslarni izlashda faol bo'lishi kerak. Moliyaviy landshaft ko'pincha muammolarga to'la bo'ladi, jumladan shtat va federal moliyalashtirishning pasayishi, iqtisodiy noaniqliklar va xizmat ko'rsatish talablarining ortishi. Mahalliy hukumatlar strategik ravishda grantlar va subsidiyalar kabi muqobil usullarni qo'llashlari mumkin, bu esa soliq to'lovchilarga og'irlik qilmasdan, ularning moliyaviy resurslarini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Davlat va xususiy sektor bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ham bebaho strategiyadir. Davlat-xususiy sheriklik (DXH) kapital loyihalarni hamkorlikda moliyalashtirish imkoniyatlarini taklif etadi, bunda moliyaviy risklar va daromadlar taqsimlanadi, bu

ikkala tomon va umuman jamiyat uchun foydali bo'lgan innovatsion yechimlarga olib keladi. Mahalliy budjetlardagi zaxiralar, byudjet mablag'lari va qo'shimcha resurslarni samarali boshqarish mahalliy davlat hokimiyati organlarining jamiyat farovonligini oshirish bilan birga o'z majburiyatlarini bajarishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy noaniqlik va o'zgaruvchan davlat talablari bilan ajralib turadigan davrda ishlab chiqarishni boshqarishning mustahkam mexanizmlariga bo'lgan ehtiyoj hech qachon bu qadar muhim bo'lmagan. Ushbu mexanizmlar nafaqat fiskal mas'uliyatni kuchaytiradi, balki mahalliy hukumatlarga murakkab moliyaviy landshaftlarni strategik jihatdan boshqarish imkoniyatini beradi. Moliyaviy zaxiralarni boshqarish mahalliy hukumatlar uchun fiskal salomatlikning asosi hisoblanadi. Maqsadli darajalar, ruxsat etilgan foydalanish va to'ldirish strategiyalarini belgilovchi aniq belgilangan zaxira siyosatini o'rnatish orqali mahalliy hukumatlar moliyaviy barqarorlikni yaratishi mumkin. Iqtisodiy tanazzul davrida bu zahiralar bufer vazifasini bajarib, soliqlarni zudlik bilan oshirish yoki xizmatlarni qisqartirishga murojaat qilmasdan muhim xizmatlarni davom ettirish imkonini beradi. Bu barqarorlik jamoatchilik ishonchini saqlab qolish uchun juda muhim, chunki saylovchilar uzoqni ko'ra bilish va fiskal mas'uliyatni namoyon etuvchi mahalliy boshqaruvni qo'llab-quvvatlashlari ehtimoli ko'proq. Zaxiralarni samarali boshqarish proaktiv yondashuvni talab qiladi; mahalliy hokimiyat organlari o'zgaruvchan iqtisodiy sharoit va yuzaga kelayotgan xavflarni hisobga olgan holda o'z zaxiralarining etarililigini doimiy ravishda baholashlari kerak. Moliyaviy zaxiralarni davriy stress-testdan o'tkazish kabi ilg'or tajribalarni qabul qilish mansabdor shaxslarga mumkin bo'lgan fiskal muammolarni oldindan ko'rishga va shunga mos ravishda siyosatni o'zgartirishga yordam beradi. Bunday istiqbolli istiqbolni qabul qilish orqali mahalliy hukumatlar nafaqat o'zlarining joriy faoliyatini himoya qilishlari, balki infratuzilma va ijtimoiy xizmatlarga kelajakdagi investitsiyalar uchun zamin yaratishlari mumkin.

Xulosa. Byudjet mablag'lari strategik bo'lishi va jamiyatning ustuvor yo'nalishlari va ehtiyojlarini aks ettirishi kerak. Bu jarayon o'z mohiyatiga ko'ra murakkab bo'lib, mahalliy hukumatlardan cheklangan moliyaviy muhitda ko'plab raqobatdosh talablarni muvozanatlashini talab qiladi. Samarali byudjet nazoratining muhim jihati budjetlashtirish jarayonining ishtiroki asosida amalga oshirilishi bo'lib, u tarkibiy qismlarni moliyalashtirishning ustuvor yo'nalishlarini muhokama qilishda faol ishtirok etadi. Ushbu hamkorlik shaffoflik va jamoatchilik ishonchini kuchaytiradi, shu bilan birga byudjetlar jamiyat ehtiyojlariga mos kelishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, byudjetni tayyorlash jarayonida ma'lumotlar tahlilidan foydalanish o'tmishdagi xarajatlar naqshlari, dastur samaradorligi va takomillashtirish yo'nalishlari haqida tushuncha berish orqali qaror qabul qilishni yaxshilaydi. Mahalliy hokimiyat organlari samaradorlikka asoslangan byudjetlashtirishga e'tibor qaratib, mablag'larni samaraliroq va samaraliroq taqsimlashlari mumkin. Ushbu yondashuv nafaqat joriy

resurslarni taqsimlashni optimallashtiradi, balki ishlash natijalari asosida doimiy baholash va tuzatishlar uchun asos yaratadi. Byudjet cheklovlarini engillashtirish va moliyaviy imkoniyatlarni oshirish uchun mahalliy hukumatlar an'anaviy daromad manbalaridan tashqari qo'shimcha resurslarni faol ravishda izlashlari kerak. Turli xil moliyalashtirish manbalarini aniqlash mahalliy hukumatning jamiyat ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Bu shtat va federal idoralardan grantlar olish, xususiy sektor tashkilotlari bilan hamkorlikni rivojlantirish va jamiyatda xayriyani rivojlantirishni o'z ichiga olishi mumkin. Ijtimoiy ta'sir obligatsiyalari kabi innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini o'rganish, shuningdek, jamiyat natijalarini o'lchaydigan aniq loyihalar uchun investitsiyalarni jalb qilishi mumkin. Mahalliy hukumatlar iqtisodiy rivojlanish tashabbuslari, turizmni rag'batlantirish va ko'rsatilgan xizmatlar uchun kengaytirilgan to'lov tuzilmalari kabi variantlarni o'rganish orqali o'zlarining daromad keltiruvchi imkoniyatlarini baholashlari kerak. Keng qamrovli iqtisodiy rejalashtirish bilan shug'ullanish mahalliy byudjet bazasini boyitish bilan birga mahalliy iqtisodiyotni yaxshilaydigan barqaror o'sish strategiyalariga olib kelishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akbarov, B., & Saidov, A. (2020). "O'zbekistonda byudjet tizimidagi islohotlar: Muammolar va imkoniyatlar." Markaziy Osiyo Iqtisodiy Jurnali, 14(2), 45-61.
2. Osiyo Taraqqiyot Banki. (2021). "O'zbekiston: Davlat Moliyaviy Boshqaruvining Baholash." Manila: Osiyo Taraqqiyot Banki.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. (2021). "Mahalliy byudjet tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida." Qonuniy hujjat No. 123.
4. Jumaniyazova, S. (2021). "O'zbekistonda Mahalliy Byudjet Boshqaruvi: Hozirgi Holat va Tavsiyalar." Byudjetlar va Jamoat Moliyasi, 5(1), 82-99.
5. Khamidov, A. (2022). "O'zbekistonda Mahalliy Byudjet Moliyalashtirish Mexanizmlarining Tahlili." Jamoat Boshqaruvi va Siyosat Tadqiqotlari Jurnali, 14(3), 300-312.
6. Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti. (2022). "Jamoat Moliyaviy Boshqaruvi Bo'yicha Ta'lim Dasturi." Kurs materiallari.